

NIEUWE RADIOREEKS OVER ELSSCHOT

Tijdeloze kracht

Als kroon op dit Elsschotjaar laat Klara een hoop Elsschot-zotten aan het woord. Michiel Hendryckx bijt zondag de spits af met een trip naar Parijs.

MICHEL HENDRYCKX

In september 1966 komt *Kaas* in mijn leven. Ik zit in het vierde jaar humaniora en het boek is deel van de leerstof Nederlands. Gedurende een vol jaar wordt het meesterwerk van Willem Elsschot uiteengerafeld, verknipt en vermalen. Deze methode heet cursorisch lezen. Dat *Kaas* die vissectie overleeft, heb ik te danken aan de heer Willems (leraren hebben in die tijd nog geen voor-naam), een bevlogen man voor wie literatuur ook ontroering is en die de klas aan het snotteren krijgt met het voorlezen van het negentiende hoofdstuk, de keukenscène die eindigt met de legendarische zin: 'De kaastoren is ingestort'. Het einde komt in zicht, het jaar is eindelijk voorbij en *Kaas* is vanaf nu alleen nog examenstof.

Maar niet voor mij. Ik blijf het boekje lezen en ben ervan overtuigd, zoals alleen pubers zich voorstellen, dat *Kaas* speciaal voor mij geschreven is. Mijn leven is uitzichtloos en de vereenzelving met Frans Laarmans is alom. Drie jaar later studeer ik aan de Gentse academie fotografie, het is ondertussen mei '68 geweest, alle meisjes slikken de pil en als ik in de spiegel kijk, zie ik een slanke indiaan met gloedvolle ogen. Op het kot van een vriendin kom ik Elsschot een tweede keer tegen. Ze heeft het verzameld werk. Ik

herlees eerst *Kaas* en in een paar weken tijd de rest van het oeuvre. Een overrompelende ervaring. Na het lezen van het gedicht 'Het huwelijk' beloof ik mezelf nooit te trouwen. Op de academie raak ik doordrongen van het adagium 'form follows function'. Een principe uit de architectuur- en designwereld dat zegt dat alleen de inhoud de vorm mag bepalen, dat alle nutteloze versieringen uit

den boze zijn. Nu wordt echt duidelijk wat me aan Elsschot bevalt. Het zijn niet alleen zijn personages, verhalen en humor, het is ook zijn stijl. De ogenschijnlijke afwezigheid van stijl. Uitgebeend Nederlands ontdaan van franjes. Ik word een overtuigd colporteur van Elsschot. Als mijn vrienden een voor een trouwen, doe ik telkens weer het boek cadeau. Ook zelf blijf ik Elsschot lezen. Het wordt een jaarlijks ritueel. Zoals ik ook ieder jaar opnieuw naar de Bogart-klassieker *Casablanca* kijk, lees ik jaarlijks *Kaas* en *Het dwaallicht*.

IJDEL

Dit voorjaar vraagt Pat Donnez me om mee te werken aan de eerste aflevering van de radioreeks 'Zot van Elsschot'. Donnez begint waar ook Elsschot begonnen is, in

Parijs.

Het is zeker dertig jaar geleden dat ik *Villa des Roses* gelezen heb. Weer sta ik versteld van de tijdeloze kracht. *Villa des Roses* is straks een eeuw oud en het boek leest als een moderne roman. Niet alleen de taal, maar ook de personages baden in hedendaagse tragiek. *Villa des Roses* vertelt het leven van de bewoners van een familie-pension in hartje Parijs. Op één uitzondering na zijn alle personages verderfelijk ijdel en egoïstisch. Het boek is een afrekening met de hypocrisie van de burgerlijke moraal. Het is de eerste Nederlandstalige roman waarin een abortus beschreven wordt, waar in pure Hitchcock-stijl een aap levend verbrand wordt. Alle ingrediënten die het werk van Elsschot uniek maken, zijn in zijn eerste

roman aanwezig.

In augustus 1903 is Elsschot 22 en klaar voor het echte leven. Na een paar baantjes in Antwerpen vertrekt hij naar Parijs. Hij woont er in een klein pensioen in de rue d'Armaillé, dezelfde straat waar hij later *Villa des Roses* situeert. Het is dan ook logisch dat we voor het radioprogramma naar Parijs reizen, ook al weten we met grote stelligheid dat er van de villa geen spoor meer te vinden is.

DRIE WEKEN

Op het einde van de roman wordt de sloop van het pension beschreven en in de jaren zeventig ben ik zelf al in mijn dooie eentje op zoek gegaan naar wat lang niet meer bestaat. Maar reizen naar een plek van ooit is een romantisch verlangen op zich. Alleen al de sensatie uit La Gare du Nord te stappen en een taxichauffeur te vragen om ons naar 71, rue d'Armaillé te rijden, maakt de reis naar Parijs zinvol.

Al hadden we net zo goed naar Rotterdam kunnen reizen. Want Elsschot bewerkte uiteindelijk zijn Parijse herinneringen tot een roman toen hij in Rotterdam klerk was op een scheepstimmerwerf. We hebben het boek en misschien zelfs de schrijver Elsschot te danken aan zijn collega, Mej. Anna Christina van der Tak. Zij drong bij Elsschot aan om de vele verhalen die hij vertelde over Parijs op papier te zetten. In een interview vlak voor zijn dood zei Elsschot: 'En ik schreef *Villa des Roses* in drie weken. Ik had nog nooit eerder iets geschreven. Het boek heb ik dan ook aan haar opgedragen.'

Op Klara vanaf nu zondag, negen weken lang, telkens om 10 u. 'Zot van Elsschot' van Pat Donnez.

De Rue d'Armaillé in Parijs, waar Elsschot zijn 'Villa des Roses' situeert. © Michiel Hendryckx